

JARI JÄRVELÄ

Kahele poole koske

Soome keelest tõlkinud Kadri Jaanits

Tõlgitud väljaandest:

Jari Järvelä

Kosken kahta puolta

Tammi, Helsinki, 2018

Raamatu ilmumist on toetanud Soome Kirjanduse Teabekeskus

Toimetanud Katrin Kern

Korrektuuri lugenud Triinu Tamm

Kujundanud Maris Kaskmann

© Jari Järvelä, 2018

© Tõlge ja saatesõna. Kadri Jaanits ja Loomingu Raamatukogu, 2023

© Kaanefoto. Vikipeedia, Anneli Salo, CC BY-SA 3.0

Kollegium

Toomas Haug, Tiit Hennoste, Maarja Kangro, Lauri Kitsnik, Hasso Krull,
Maria-Kristiina Lotman, Ilona Martson, Mati Sirkel, Elle-Mari Talivee,
Marek Tamm, Jaak Tomberg, Udo Uibo

Toimetus

Harju 1, 10146 Tallinn

Tel: 627 6425

E-post: LR@loominguraamatukogu.ee

Trükkitud Tallinna Raamatutrükikoda

ISSN 1406-0515

ISBN 978-9916-713-41-9 (trükis)

ISBN 978-9916-713-42-6 (epub)

Minu memmedele

AINO

Hüppan istuli üles-alla, tagumiku all kriiksub ja krääksub. Sellest saaks hea trampliini, samasuguse, nagu ma nägin kevadel tsirkuses.

„Kuule, hakka pihta!“ kostab köögist.

Ema käskis mul raudvoodid päevaks virna laduda, üks pannakse teise peale, ainult siis mahub toas liikuma.

Üks voodi raudtorudest kõliseb ja pöörleb. Lõpetan traatvõrgul hüppamise. Mul õnnestub toruots lahti keerata. Panen taskulambi põlema ja piilun sisse.

Toru sees on rull. Nii sügaval, et täiskasvanu käsi sinna ei ulatu.

Kustutan taskulambi ja torkan käe torusse. On kaks võimalust. Kui käsi nüüd kinni jääb, pean edaspidi voodit järel vedama. Autos pean kogu aeg kätt külgaknast väljas hoidma ja isa mersu katusele tuleb kinnitada suusaraam, kuhu mahub raudvoodi. Asja hea külg on see, et akna peab lahti jätma ja mul ei lähe tagaistmel süda nii pahaks. See oleks tegelikult ju hea.

Või siis tuleb kitsas torus mu käe sisse gangreen ja see tuleb maha saagida.

Sõrmed higistavad ja krudisevad vastu metalli. Saan paberirulli kätte ja käe torust välja.

Kui ma pealmist paberit sirgeks silun, hõikab memm köögist hommikust sööma. Paber on koltunud ja servadest katki. Kiri lookleb üle paberi nagu jõgi. Vahepeal tint kahvatub, vahepeal on sulleots paberist läbi läinud.

*ei midagi uut
ei midagi uut
ei mingit vaprust suurt
läbi metsa läänes
kus on kuuskend meest
ma hommikul läen*

*kui püss paugatab
kui püss paugatab
siis me jookseme
üle roigasaia
ja kuulame kuis
taas lendavad kuulid me kannul*

„Jää seisma!“ kuulen karjatust. See pole memm ega ema.

Seisan nurga peal ja pissin, nõgesed on minust kõrgemad. Peab ette vaatama, et tuul neid noku vastu ei puhuks. Eile puhus ja mul sügeles terve päev. Memm imestas, miks ma seda kogu aeg kratsin, ja ütles, et munad kukuvad küljest, kui neid näppida. Naabri-Lassel kukkusid ja selle koha peale jäi tühi auk. Lassest sai tüdruk ja ta poos end üles.

Poiss jookseb pinnasteel must mööda. Alguses on tal kaks jalga, kui ma silmi kissitan, on neid neli. Kui ta veel natuke kiiremini jookseb, on tal varsti kaheksa jalga nagu ämblikul. Tema kannul tormab tüdruk, tüdruku pats on tahapoole sirgu nagu pulk. Nad kaovad toompihla-põõsa taha, maha jääb ainult tolmutpilv.

„Jää seisma!“ karjub tüdruk.

Priske naine vuhiseb rattaga samas suunas. Tema tagumik õõtsub kahel pool sadulat nagu kallerdis ja helkurid kodarate küljes välguvad keset tolmutpilve.

„Jääge seisma!“ karjub paks naine ja tiristab kella.

Tõmban luku kinni ja vilksan avatud ukse poole vaadata, ma peaks tuppma minema. Hakkan jooksema tüdruku ja poisi ja jalgratta järel, rööbasteni välja.

Vasakul on silt, millele on kirjutatud KUMMITEHAS. Tehase ees on virn autokumme, see ulatub redelina taevasse. Kohe tehase kõrval on väike toidupood, kus ma eile käisin. Uksel seisab poodnik, kelle kaenalde all on juba hommikul Liekkovesi järve suurused higilaigud. Kogu ta pood haiseb sibula järele. Otsin eile poest liitri jäätist ja ta ütles, et hambaarst tänab. Koduteel jõudis jäätis sulama hakata. See voolas pappkarbist välja kohe, kui ma karbi lauale panin, ja varsti oli taldrikul ainult valge löga. Memm luges raha mitu korda üle ja ütles, et poodnik on kümnelisest valesti tagasi andnud. Memm nuusutas raha, seegi haises sibula järele.

Poiss, tüdruk ja rattaga naine on jõudnud juba manööverdus-rööbastikule, seal on veel vähemalt kakskümmend inimest. Keskmistel rööbastel on kaubarong, mis ulatub silmapiirist silmapiirini ja vedurit ma ei näe. Tolmujõe toodud inimesed triivivad kaubarongi poole, nende ümber on kõik pruun ja hall, isegi kassid ja koerad. Kui tolmlangeb, on inimeste näod korruga lumivalged. Priske naine hoiab kätt suu ees ja ütleb: „Oi kui hirmus, kui hirmus!“ Tema ratas kukub ümber ja kell kõlksatab.

Trügin lähemale, kuigi tunkedes habemik mees ajab inimesi tagasi.

„Siin pole midagi vaadata!“ karjub ta.

Ta märkab mind ja käratab.

„Kuradi tatikas! Mida sina siin teed?“

„Ei midagi,“ vastan.

„Siia pole enam ühtegi last juurde vaja.“

Näen tunkedes mehe kõrval kätt ja jalga, mis on teineteisest kaugel, inimene nende vahel peaks olema neli meetrit pikk.

Rööbastiku kohal kõlab kime vile ja ma hüppan rööbastelt maha. Ümberringi keerutavad inimesed pead nagu öökullid, aga liikuvat rongi pole näha. Tunkedes mehe juurde tuleb üks politseinik ja veel teinegi. Nad annavad mõlema käega märku ja nüüd astuvad inimesed eemale. Tunkemees vehib nende taga kätega, nagu tahaks lennata raudteelt ära kummitehase plekk-katusele.

„Kelle poiss see on?“ küsitakse mu selja tagant.

„Mitte poiss, vaid tüdruk,“ mühatab keegi. Ta võtab mul õlast, see on sama tunkedes mees. Tema põskedele on tõusnud punased laigud, justnagu oleks ta endale rusikatega näkku löönud.

„Kas ma ei öelnud!“ kiunatab ta.

Taganen. Tunkemees haarab raisakotka küüntega teisest poisist kinni ja raputab teda nii, et poisi põskedelt pudeneb tedretähti.

„Kas ma ei öelnud, et vagunite vahelt ei käida!“

Tunkedes mees hakkab nutma.

Politseinik tuleb tema juurde, võtab tal käsivarrest kinni ja viib ära. Kindlasti vangi. Kui politsei on läinud, suruvad inimesed mind ja üksteist jälle kaubarongi poole.

Näen nüüd kõike, mis killustikul on, ja tahan ära. Ei pääse. Inimesed pörkavad üksteise otsa ja suruvad mu kopsud kokku ja mind pillutatakse sinna-tänna nagu tünni Niagara koses.